

פרשת תולדות

מעשה יצחק

[א]

איסור תשמיש ביום ובשנות רעב

ויהי כי ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו: (בראשית פרק כו, כה)

תשמיש המטה ביום

פרש"י שראהו משמש מטתו. והק' הריב"א היאך שמש מטתו ביום, ות' שהיה מאפיל בטליתו ומשמש, (כדאיתא במסכת שבת (פו, א), הא אמר רבא אם היה בית אפל מותר). עוד י"ל כשמש מטתו היה החלון סגור, ואמרינן בבית אפל מותר, (כדאיתא התם, ואמר רבא ואיתמא רב פפא תלמיד חכם מאפיל בטליתו ומותר.) ומה שכתוב בעד החלון, ר"ל מתוך החלון שהיה סגור, הבין שהיה יצחק משמש מטתו. סמך לדבריו יש להביא מדברי הזוהר הק' (כרך ג פרשת בלק דף קפד עמוד ב), וז"ל חמא במשקופא דחכמתא, כמה דכתיב (בראשית כו) וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון, מאי בעד החלון כמה דאת אמר (שופטים ה) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא, **דא חלון דחכמתא**. היינו שלא ראה אותם ממש דרך החלון, אלא שהבין בחכמתו ששימשו מטותיהם.

ועי' בשו"ת חתם סופר (יורה דעה סימן ט) שכתב על דברי הזוה"ק שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ולמה יסתיר הכתוב ויכתוב לשון מגונה ויסתיר בתוכו האמת, אלא חלון ממש, ואם נרמז ג"כ חכמתא, י"ל דאבימלך לא ראה אלא כדרך ולא כמכחול בשפופרת, ויכול לומר שלא שימש עמה אלא ישן בקירוב בשר בעלמא, אך בחלון חכמתא הבין כיון ששכבו זה עם זה, אש בנעורת ואינו דולק. ובמדרש רבה מבואר אדרבה היינו סתר דיצחק, כי ידע שהפלשתים אורבים לו בדבר זה ע"כ לא שימש בלילה כי אם ביום, ובמקום שיכולים להשקיף, וחשב שבודאי לא יחפשו אחריו ביום, ואפ"ה המלך בעצמו אורב לו.

תשמיש המטה בשנת רעבון

עוד הק' הריב"א היאך שמש מטתו בשנת רעבון, הא אמרינן במסכת תענית (יא, א) וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב, מכאן שאסור לשמש מטתו בשני רעבון. ות' הריב"א דאיכא מאן דאמר ביבמות מצות פריה ורביה בן ובת, ואמרינן חשוכי בנים מותרים כדי לקיים מצות פריה ורביה, עוד ת' דליל טבילה מותר, עוד רצה לחלק דאותו רעבון של יוסף היה בכל העולם כלו, אבל זה הרעב לא היה אלא בארץ ההיא. וכן ת' בספר חזקוני, וז"ל לפי שלא היה רעב רק בארץ ההיא לבדה הותר לו תשמיש.

האם שמרו האבות איסורים דרבנן

ועי' ע' בספר פרדס יוסף שתי' עפ"י דברי הרדב"ז שאע"פ שהאבות קיימו כל התורה קודם שניתנו, אבל מילי דרבנן לא קיימו, ומבואר ברשב"א (שו"ת הרשב"א חלק א סימן צד) שלא היה לו הגירסא שלנו (יומא כח, ב) "קיים אברהם אבינו **אפילו עירובי תבשילין**, שנאמר תורתך אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה, אלא "קיים אברהם **אפילו עירובי**

תחומין. ומבואר בב"י (או"ח סי' תקע"ד) שכל האיסור אינו אלא מדרבנן, א"כ לפי הרדב"ז אפילו האבות לא קיימו איסור זה לפני מתן תורה.

למה לוי שימש מטתו

והנה לגבי עיקר האיסור לשמש מיטתו בשני רעבון, ונלמד מיוסף הצדיק, כבר הק' בתוס' (תענית שם) שהרי יוכבד נולדה בין החומות (סוטה יב, א), ואותו העת עת רעב היה, ועל כרחק שימשו מטותיהן בשני רעבון, ות' בתוס' דלכו"ע לא הוי אסור אלא למי שרוצה לנהוג עצמו בחסידות, ויוסף לא שימש אבל שאר בני אדם שימשו. וע' בספר אור החיים הק' שכתב, שאין נראין דבריהם לא במה שאמרו מדת חסידות, כי מכתוב דרשו לה, א"כ מהכ"ת שאינו מעיקר דין, ולא במה שיצא מדבריהם כי לוי לא היה חסיד, שהרי העידה עליו התורה (דברים לג, ח) "לאיש חסידך" כי הוא היה חסיד שבשבטים. כקושיית האוה"ח הק' ג"כ השאג"א בספרו גבורת ארי (שם), וכתב שדברים תמוהים הן, הא ריש לקיש אמר אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון, אלמא איסורא נמי איכא ולא מדת חסידות לחוד. עוד כיון דנפקא ליה מקרא ליכא למימר דמשום מדת חסידות הוא דאיכא.

האם שייך לשון איסור היכא שאינו אלא מדת חסידות

[אבל ע' בפרד"י (פרשת מקץ מא, נ) שהביא כמה וכמה מקומות שכתבו חז"ל לשון איסור ואינו אלא מדת חסידות. הר"ן (ספ"ק דע"ז) כתב שהא דאמרין אסור לעשות שותפות עם עכו"ם, אינו איסור גמור אלא מדת חסידות, ואפילו איסור דרבנן ליכא. ראייתו ממסכת מגילה (כה, א) אבוה בר איהי ומנימן בר איהי, חד אמר תיתי לי דלא אסתכלי בגוי, וחד אמר תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי גוי, ואם איתא שיש בו משום איסור איך אפשר לומר "תיתי לי". ובספר בית האוצר (ח"א כלל קפט) הביא ראייה מהא דאיתא במסכת ברכות (לא, א) אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה, וע"כ שאינו אלא מדת חסידות דאלת"ה מה רבותא דר"ל שהכי נהג. כדברי הר"ן כתב נמי הריטב"א (מגילה שם), עי"ש שהק' דמאי רבותיה אתא לאשמיענו, דהא איסורא דאורייתא הוא, ובכלל לא ישמע על פיך, כדאיתא במסכת סנהדרין (סג, ב) אסור לאדם לעשות שותפות עם הגוי שמא יתחייב לו שבועה והתורה אמרה לא ישמע על פיך. ות' הריטב"א דההיא לאו איסורא ממש דאורייתא או דרבנן אלא מדת חסידות בעלמא, וכענין שאמרו (ב"מ עה, ב) אסור לאדם שילוח מעותיו בלא עדים, ואסור להלוות את הגוי ברבית (ב"מ ע, ב), וכענין שאמרו (גיטין לח, ב) אסור לשחרר עבדו, דמשחרר עבדו עובר בעשה וכדפרשי בסדר נזיקין. מה שהכניס בחשבון האיסור לשחרר עבדו, זה חידוש נפלא דבפשטות יש בזה איסור גמור, ולדבריו מה מקשה הגמ' (ברכות מז, ב) על ר"א ששיחרר עבדו להשלימו למנין, והיכי עביד הכי והאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר (ויקרא כה) לעלם בהם תעבדו, והא אין כאן אלא מדת חסידות, ולצורך מצוה אין זה אלא חסיד שוטה. וצ"ל שאין כוונתו דגם שם אינו אלא מדת חסידות, אלא ר"ל שאע"פ שכתב לשון איסור אינו איסור תורה. וכן מצאתי בחידושי הריטב"א (גיטין לח, ב) שהק' על תירוץ הכמ' דמצוה שאני, וז"ל ואי קשיא לך משום האי מצוה דחינן עשה שבתורה, כתב רבינו נר"ו דמהא שמעינן דלאו עשה גמור הוא אלא איסורא דרבנן וסמיך ליה אקרא, ור"ע דאמר לקמן חובה, חובה דרבנן קאמר.]

האם היה לו ליוסף הצדיק בת

בשו"ת שבות יעקב (חלק ג סימן ל) בשם מהר"א מזרחי תירץ דעדיין לא הוי ללוי בת, ולא

קיים פ"ו עד שיהא לו זכר ונקבה. ומביא שהק' ע"ז הב"י (באו"ח סי' תקע"ג) דא"כ גם יוסף היה מותר לשמש כיון שלא היה לו נקבה. ות"י השבות יעקב שקושיתו על הרא"ם מעיקרא לא קשה מידי, דודאי היה ליוסף בת, כדאיתא במדרש (פ' ויגש פ' צ"א) על פסוק אדוני שאל את עבדיו מתחלה בעלילה באת עלינו וכו' וכי בתך היינו מבקשים, והא דלא קחשיב לה עם בני יוסף בירידתן למצרים י"ל שמתה מקודם. מה שהוכיח מהמדרש צ"ע שאין משם הוכחה שבאמת היה לו בת, אלא שהשבטים שאלו אותו למה שאל על אביהם כאילו שרצו להתחתן עם בתו לו היה לו בת.

חשוכי בנים

בשנת תע"ג היה דבר בפראג, ונשאל השבו"י מאיש ירא וחרד שלא קיים עדיין פ"ו כדינו, אי מותר לשמש מטתו או לא היה, ומביא מהט"ז (שם ס"ק ב) דלא בקיום פ"ו תליא מילתא, דהא אמרו לשנא דחשוכי בנים, דמשמע דאין לו בנים לגמרי, דאל"כ הל"ל מי שלא קיים פ"ו מותר, אלא ודאי דלא התירו אלא למי שחשוך לגמרי שהולך ערירי, אבל אם יש לו בן או בת רק שלא קיים פ"ו אסור לשמש. וכ' שלדבריו היה נראה לפשוט שמי שאינו הולך ערירי אף שלא קיים עדיין פריה ורביה, אסור לו לשמש בשעה שיש צער. אבל עיי"ש שדחה דברי הט"ז מכל וכל, חדא דפרש"י להדיא (פ"ק דתענית) דחשוכי בנים היינו שלא קיים פ"ו עדיין, משמע אף שאינו הולך ערירי. וכן יש להוכיח להדיא מש"ס ערוכה ריש פ' בכל מערבין (עירובין כח, א) גודגניות, חשוכי בנים לא יאכל לפי שממעטין הזרע, מרובי בנים יאכלו. ואם איתא כדעת הט"ז דחשוכי בנים הפירוש דוקא שאין לו בנים כלל, א"כ קשה הדיוקים אהדדי, דמתחלה קאמר דוקא חשוכי בנים שאין לו בנים כלל והולך ערירי הוא דלא יאכלו, אבל יש לו בנים אף שלא קיים פ"ו יאכלו, ואח"כ קאמר דוקא מרובי בנים יאכלו, אלא ודאי כל שלא קיים פ"ו חשוכי בנים קרי ליה. וכן משמע בערוך ערך חשך.

איסור דאורייתא או דרבנן

אבל הבית יוסף (אורח חיים סימן תקעד) תירץ (על קושיית התוס' מלוי) שקודם מתן תורה לא היה אסור לשמש בשני רעבון, והא דמייתי מ"וליוסף יולד שני בנים וכו'" אסמכתא בעלמא הוא, ומיתורא דבטרם תבוא שנת הרעב דייק ליה, דאחר שבא שנת הרעב אסור לשמש אחר שניתנה תורה. ועיי"ש שרוצה להוכיח כדבריו, דהא חשוכי בנים משמשים מטותיהם בשני בצורת, ויוסף קודם שנולדו לו שני בנים חשוך בנים היה, ומותר היה לו לשמש אפילו אם היו שני רעבון, וא"כ היכי מייתי מיניה, אלא ע"כ משמע דאסמכתא בעלמא הוא.

בעיקר מה שהוכיח מיוסף עצמו, כבר העיר עליו בספר פרד"י (בראשית מא, נ), שבספר דעת זקנים מבעלי התוספות (שם) כתב שלוי ויוסף פליגי בפלוגתא דתנאי, דפליגי במסכת יבמות, דאיכא מאן דאמר התם מצות פריה ורביה שני זכרים, ואיכא מאן דאמר דלא קיים עד שיוליד זכר ונקבה, ולוי סבר כמ"ד עד שיוליד נקבה ג"כ, ולפיכך שמש, כי עדיין לא נולדה לו נקבה, ואמרינן במס' תענית חשוכי בנים משמשין מטותיהן בשנות רעבון כדי לקיים מצות פריה ורביה. ויוסף ס"ל כמ"ד שני זכרים, ולפיכך לא רצה לשמש כי כבר קיים מצות פרו ורבו.

צער ישראל או צער האומות

על עיקר הקושיא איך היה מותר ליצחק לשמש בשנות רעבון, עי' בפרד"י שתי' עפ"י דברי האור החיים הק' (בראשית פרק מא פסוק נ), שכתב ליישב קושיית התוס' (הנ"ל) למה לוי

שימש מיטתו בשנות רעבון, ות' שלא אמרו איסור דבר זה אלא לצד צער ישראל, ולא לצד צער האומות כי ירעבו, כי לא מעלין ולא מורידין, ואז לוי אין חיוב למנוע עצמו לצד צרת האומות, כי ליעקב היה תבואה כאומרם ז"ל (תענית י, ב), ולא היה שולח בניו לשבור בר אלא לצד מראית העין, דכתיב (בראשית מב, א) למה תתראו. והגם שאמרו (ב"ר פ' צ"א) ששלמו שערי מכדא, זה היה אחר שנה ראשונה. אבל שנה ראשונה ודאי שהיה להם תבואה, ולזה היה מותר לו לשמש, ובשביל יוסף אין להם למנוע עצמן בשביל חשש רעב יחיד. ולפי"ז י"ל ג"כ אצל יצחק, שהיה לו תבואה כדכתיב וימצא מאה שערים, ולכן לא היה אסור לו לשמש מטתו, ולמנוע עצמו בשביל צרות האומות לא היה צריך.

[ב] אמתלא

הוחזק נדה בין שכנותיה

הרמ"א (בשו"ת סימן ב) נשאל על אשה אחת שילדה ג' פעמים בחדש השמיני, וחששה שעין הרע גרם לה זאת, ורצתה להסתיר מבני ביתה ומשכנותיה שהיא בהריון. והסכים בעלה עמה שתאמר טמאה היא בפני בני ביתה בתחלת עבודה כדי להסתיר הענין, ועכשיו שאלתה אם בעלה מותר לבא עליה תוך אותן הימים בחדרו אשר עמו, מאחר שלפי האמת היא טהורה.

הרמ"א דן על ההיא דאמר רב יהודה (כתובות עב, א) הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה, וכתב הרמב"ן דאם הוחזקה נדה בשכנותיה אפילו נותנת אח"כ אמתלא (תירוץ למה נהגה עצמה כנדה) לדבריה אינה נאמנת, שהוא יותר גרוע מאילו אמרה טמאה אני דנאמנת אם נתנה אמתלא לדבריה, כדאייתא בכתובות (כב, א). ומסביר הר"ן שהיכא שהוחזקה הוי כמו וודאי. אבל מדקאמר בעלה לוקה עליה משום נדה, ולא קאמר דהיא עצמה תלקה משום נדה אם בא בעלה עליה, ש"מ דדוקא בעלה שאינו יודע מטומאתה וטהרתה, הוא דמהני ליה חזקת השכינות, אבל לגבי דידה אם יודעת בעצמה שאינה טמאה אלא שהחזיקה עצמה בכך, או שהוחזקה מן השכינות שלא כדין אינה לוקה. וה"ה בנדון זה דיין, שמתחילה לא נעשה אלא באחיזת עינים דהוי שרי.

אבל עי"ש שהק' מהא דאמר רבי יוחנן (קידושין פ, א) מלקין על החזקות, סוקלין ושורפין על החזקות, ואין שורפין תרומה על החזקות. ומסביר הגמ' מלקין על החזקות כדרב יהודה, דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה. סוקלין ושורפין על החזקות כדרבה בר רב הונא, דאמר רבה בר רב הונא איש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו בתוך הבית, נסקלין זה על זה. אמר ר' שמעון בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא, מעשה באשה שבאת לירושלים ותינוק מורכב לה על כתפה והגדילתו ובא עליה, והביאום לב"ד וסקלום, לא מפני שבנה ודאי היה אלא שכרוך אחריה, ע"כ. הרי לך דאע"ג דאותו המחזיק עצמו שיודע אם הוא אמת או לא אפ"ה סוקלין ושורפין אותו, ובודאי אילו היה מועיל לו שום אמתלא וטענה לא היה נסקל ונשרף על החזקה.

וכתב הרמ"א שאפשר לחלק באחד משני אופנים, או דשאני התם דהחזקה לא היתה על פיה אלא אחרים החזיקוה בכך, כדמשמע הלשון איש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו בבית, וכן מעשה באשה שבאת לירושלים דהחזקה על פי אחרים, אבל כשהחזקה על פיה כמו בנדות שאין אחרים יודעים אלא על פיה, שלובשת בגדי נדות או שאמרה להם טמאה אני, אימא לעולם דלא מיקרי חזקה. אי נמי יש לחלק בין חזקת נדות, דמוקמינן לה אחזקת טהורה, לחזקת עריות, דלא הוה להם חזקת היתר מעולם.

הפה שאסר הוא הפה שהתיר

והביא ראייה לדבריו מההיא דאיתא פ"ב דכתובות (כב, א) האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ולומד התם מפסוק. וכתב הרמ"א דוודאי מיירי התם אף על פי שלא אמרה כן תוך כדי דבור, רק הוחזקה באשת איש ימים רבים, אפ"ה יכולה לומר אח"כ גרושה הייתי. וכמו שאמרו התם מעשה באשה אחת גדולה, שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם שאינן מהוגנים לקדשה, ואמרה להן מקודשת אני, לימים עמדה וקדשה עצמה. א"ל חכמים מה ראית לעשות כן, אמרה להם בתחילה שבאו עלי בני אדם שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני, עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי. וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. משמע אף על גב דהוחזקה למקודשת ע"פ דבורה ימים רבים, כדמשמע הלשון לימים קדשה עצמה, אפ"ה נאמנת אם נותנת אמתלא לדבריה, ולא מזיק לה החזקה.

ואף על גב דחלקו הפוסקים אהא דקאמר במשנה אשת איש הייתי וגרושה אני דנאמנת, אי בעינן דוקא תוך כדי דיבור או אם נאמנת אפילו לאחר כדי דבור, כמו שכתב הר"ן פרק האומר (קידושין כז, ב בדפי הרי"ף), היינו בלא אמתלא אבל אם נותנת אמתלא לדבריה נאמנת אפילו לאחר כמה ימים.

א"כ מסיק הרמ"א, בנדון דידן שהיה לה חזקת טהרה, וגם לא הוחזקה רק על פיה, אם כן ודאי נאמנת בנותנת אמתלא לדבריה, ומאחר שהבעל יודע ג"כ האמת א"כ ודאי שריא.

מראית עין

אלא דעדיין העיר הרמ"א שאע"פ שמותר להם מעיקר הדין, אבל למה אינו אסור מטעם מראית עין, כמו דאיתא (שבת סד, א ועוד), כל מקום שאסרו חכמים משום מראית העין אפילו בחזרי חזרים אסור, תי' הרמ"א דמאחר שאף למראית העין היו יכולין למצוא להם היתר ולהגיד אמתלא שלהם.

ראיה מיצחק אבינו

הרמ"א מביא ראיה לדבריו מענין יצחק אבינו עם רבקה אשתו, "בשנותו את טעמו לפני אבימלך", (ע"פ תהילים לד, א), שאמר עליה אחותי היא ושמש עמה בסתר, שנאמר וישקף אבימלך בעד החלון. הגה אף על פי שהוחזקה לכולם באחותו מ"מ היה מותר לשמש עמה, אף על גב דאחותו אסורה לבני נח כידוע, אלא ש"מ דמאחר דהוי ליה אמתלא כמו שאמר כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה (בראשית כ, יא). [וכבר תמהו עליו, דפסוק זה נאמר באברהם, וצ"ל הפסוק (שם כז, ז) כי ירא לאמר אשתי פן יהרגני וגו']

אמתלא היכא שליכא ספק

בעיקר מה שחידש הרמ"א שהיכא שהיא יודעת האמת לכו"ע מועיל אמתלא, תמה עליו בספר כלי חמדה (בפרשתינו) שאמתלא אינו נוגע אלא במקום ספק, אבל כאן שהיא והוא יודעים שהיא טהורה למה צריכים אמתלא. שבשלמא אם היה נוגע לאחרים, י"ל שהועיל והוחזקה לאיסור יש לדון אם מועיל אמתלא, אבל כאן דאינו אלא בינה לבין עצמה, ואם היא והוא יודעים שהיא טהורה פשוט שלא צריכה אמתלא. ועי"ש שהביא משו"ת אבקת רוכל (סי' קפ) בשם מהר"י מזרחי דכותב כדבריו, אבל בסי' קפ"א חולק עליו הב"י.

חיוב על אבימלך לדון את יצחק

ויעוין בגליון שו"ת הרמ"א שכתב וז"ל ואם כן היה לו לאבימלך להוכיח את יצחק על זה או לענשו על הדבר, ובוודאי התנצל יצחק נגדו דמאחר שיש לו אמתלא נכונה ראוי להיות

נאמן על הדבר ע"כ ההגהה. משמע שאין ראיית הרמ"א מזה שיצחק שימש מיטתו, אלא מזה שאבימלך לא ענש אותו, שהרי ב"נ נהרג אפילו בעד אחד, אלא ע"כ שקיבל האמתלא. ולפי"ז לא קשה קושיית הכלי חמדה, שכאן היה נוגע לאחרים, דהיינו אבימלך, ולכן בלי האמתלא היה יצחק נהרג. אבל כתב הכלי חמדה שנראה שגם אבימלך לא ראה רק שהבין בחכמה שיצחק שימש, א"כ לא היה יכול להעניש אותו. וזה כפי פי' הזוה"ק (הנ"ל) שהשקיף בעד "חלון דחכמתא", ועי' בספר פלתי (בתפארת ישראל סי' קפ"ה) שהביא דברי הזוה"ק.

שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא והודאת בע"ד

עוד דן שם בכלי חמדה שאולי תלוי בגדר שווייה אנפשיה חתיכה דאיסורא, שכידועה נחלקו בזה מהר"י באסן ומהרי"ט. שיטת מהר"י באסן דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא אסור מטעם נדר, ועי' קצוה"ח (סי' לד, ד) שמהרי"ט (ח"ב אבה"ע סי' א) חולק עליו דאם היה מתורת נדר היה מועיל התרת חכם, וזה לא מצאנו, אלא ע"כ שהוא מדין נאמנות, שהאימנה התורה את כל אדם כלפי עצמו.

[ועי' ש' בקצוה"ח שלפי"ז חולק ג"כ על מהר"י בן לב, שמפרש הכלל דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי, מטעם "התחייבות", דהיינו שע"י הודאתו הוא מחייב עצמו מחדש על מה שמודה, והקצוה"ח חולק וכותב שהיסוד הוא כנ"ל, וז"ל דהא דנאמן אדם על עצמו אעפ"י שהוא קרוב אל עצמו, היינו משום גזירת הכתוב שיהא אדם נאמן על עצמו בכל הפסולין שיש בו.]

ועי' ע' בספר שער המלך (פ"ט מהלכות אישות הלכה טו) שהביא דברי התורי"ד (קידושין יב, ב) שכתב שאשה נשואה אינה נאמנת לומר שקיבלה קידושין מאחר (לפני קידושי בעלה), דאף על גב דאשה מהימנא לשווייה נפשה חתיכה דאיסורא, כדתנן לקמן בפרק האומר קידשתני והוא אומר לא קידשתך הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, התם משום דלא אגידא גבייהו, הילכך כי קא אסרה נפשה עילויהו מהימנא, כיון דלא מפסדא לאחרני, אבל הכא דאגידא ביה ומשעבדא ליה ומטי איסורא לגביה, לא מהימנא. המהרי"ט (שו"ת מהרי"ט חלק א סימן צב) חולק עליו, וז"ל דאטו משום דאגידא ביה לא שויה נפשה חתיכה דאיסורא, הא אמרינן הנאת תשמישך עלי אסור, דאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו. ועוד אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני, דאמרינן בפרק שני דכתובות אם לא נתנה אמתלאה לדבריה לא מהימנא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא, אף על גב דנשואה ואגידא ביה היא.

והק' עליו השער המלך מה הקושיא מנדר, דשם יש בכחה לנדור, ואחרי שחל הנדר הדין הוא שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו, ולכן אסורה לבעלה, משא"כ לגבי נאמנות חידש התורי"ד שאין לה נאמנות לאוסרה על בעלה, (אולי הוי כמו הודאת בע"ד שאינו נאמן היכה שחב לאחרני, וכן מדויק מלשונו שנאמנת "כיון דלא מפסדא לאחרני", משמע שהבעיא היכא שהיא נשואה, היא שמפסידה לאחרני). וע"כ צ"ל שמהרי"ט סובר שגם שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא הוי מדין נדר, ולכן הק' על התורי"ד למה אינה נאמנת אע"פ שאוסרת עצמה על בעלה, כמו בנדר. אבל לפי"ז יהיו דברי מהרי"ט סותרים אלו את אלו, שהקצוה"ח (הנ"ל) הביא בשמו שחולק על מהר"י באסן

לפי"ז כתב הכלי חמדה שי"ל שהדין של יצחק תלוי במחלוקת הנ"ל, דאם נאמר דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא הוי מדין נאמנות, אז היכא שהוא יודע בעצמו שהיא אשתו ואינה אחותו, אין איסור. אבל אם נאמר כמהר"י באסן דהוי מטעם נדר, אז לא מועיל מה שהוא

יודע שאליבא דאמת שהיא אשתו, שהרי הוא נדר הנאה ממנה, וממילא היא אסורה עליו
אע"פ שבאמת אינה אחותו.

ב"נ באיסור בל יחל

אבל זה תלוי בנידון גדול בראשונים ואחרונים האם ב"נ מצווה באיסור בל יחל. דהנה על
הא דאיתא (מסכת עבודה זרה ה, ב) א"ר אלעזר מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח, דכתיב
(בראשית ו) ומכל החי מכל בשר שנים מכל וגו', אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי
אברים שלה, הק' בתוספות מאי טעמא לא חשיב ליה בהדי ז' מצות שנצטוו, ויתחייבו עליו
מיתה, ות' דהאי קום עשה הוא, דמאיש איש מרבינן שהעובדי כוכבים נודרים גדרים
ונדבות כישראל, ואם נדר מחוסר אבר, אמרינן ליה **קום והבא קרבן שלם**, וקום ועשה לא
קחשיב.

והק' עליו הגרע"א למה אומרים לו הבא שלם, וכי מחוייב הוא בכך להביא קרבן שלם, אף
בנדר ואמר הרי עלי, מכל מקום אין בן נח מצווה על לאו דלא יחל ועל מוצא שפתיך, אלא
דברוצה להקריב מחוסר אבר אומרים לו שלא יקרב, אבל להביא אחרת מנין לנו. וכע"ז
הביא האבני מילואים (סימן א ס"ק ב) בשם המל"מ, וז"ל עוד דאפילו במה שנודרים
להקריב בבית המקדש לא ידעתי מנא לן שנצטוו לקיים נדרם, ואזהרה דלא יחל דברו וכן
מוצא שפתיך תשמור, דוקא לישראל נאמר ולא לבני נח. והביא דברי התוס' בנזיר (דף ס)
שכתב וז"ל אבל עכו"ם שאיננו ראוי לבא לכלל בל יחל, לא שייך למעוטי ע"כ, הרי דברי
תוספות ברור מללו, דבעכו"ם ליכא בל יחל, וזה סותר מה שנראה מדבריהם בפ"ק דע"ז.

אמירה לגבוהה כמסירה להדיוט

האבני מילואים ת' דודאי בבני נח ליכא משום בל יחל, ולא משום מוצא שפתיך תשמור,
אלא דאמירה לגבוהה הוא קנין גמור, כמו מסירה להדיוט, ואם נדר להביא קרבן הוי ליה
חוב גמור, וגובין מנכסים משועבדים למ"ד שעבודא דאורייתא. ודוקא אמירה לעני הוא
דלית ביה משום קנין, אלא משום בל יחל ומשום מוצא שפתיך תשמור, ואינו אלא
בישראל, אבל לגבוהה אית בה משום קנין ואפילו בבני נח מחוייב חוב גמור.
[מה שכתב דאמירה לעני לית ביה משום קנין, אינו כ"כ פשוט, דיעוין בבעה"מ ורמב"ן
(ריש פ"ד דמסכת ב"ק) דיש הסוברים דגם לענין עניים אומרים אמירתה כמסירה,
ואכמ"ל].